

Het libellenmeetnet bestaat 25 jaar!

Het jaar 2022 is het vijftiende telseizoen van het meetnet libellen. Een mijlpaal waar we in dit nummer van Vlinders uitgebreid bij stilstaan. Want we hebben samen heel wat bereikt. Na acht jaren van groei leek het animo aanvankelijk af te nemen. Maar sinds 2016 zit het aantal routes weer in de lift. Vermoedelijk heeft de toenemende aandacht voor de insectenachteruitgang hier een steentje aan bijgedragen. Want alleen langjarige monitoring kan zo'n trend in beeld brengen. En dat is precies wat we met onze toegewijde libellentellers doen!

Tekst: De plannen voor een libellenmeetnet ontstonden in de jaren negentig van de vorige eeuw. Het vlindermeetnet was in 1992 van start gegaan en daarvan waren de eerste resultaten positief. In deze periode werden libellen steeds relevanter in het natuurbeleid. De Europese Habitatrictlijn ontstond in 1992 en daarop stonden ook enkele Nederlandse libellensoorten (onder andere groene glazenmaker, gevlekte witsnuitlibel en rivierrombout). Die soorten kregen nu plotseling een extra beschermingsstatus vanuit Europa en daardoor kwam er dus meer aandacht voor monitoring en bescherming.

Haalbaarheidsstudie

In 1996 werd een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar het tellen van libellen volgens een protocol. In de Kromme Rade gingen verschillende vrijwilligers op pad om roulerend enkele transecten te tellen. Na afloop werden de resultaten vergeleken om te zien hoe groot de verschillen waren tussen de waarnemers. Gelukkig bleek dit mee te vallen! Ook werden er experimenten gedaan met het zoeken van larvenhuidjes, maar dit bleek te tijdrovend en de resultaten waren ook te veel waarnemersafhankelijk. Vandaar dus dat in het huidige libellenmeetnet (op een enkele uitzondering onder de rombouten na) alleen imago's worden geteld.

Uit de oude doos: larvenhuidjes zoeken als experiment in 1997.

Na de haalbaarheidsstudie werd het libellenmeetnet in 1998 een feit. Financiering kwam van het Ministerie van LNV en het CBS werd erbij betrokken voor de onafhankelijke kwaliteitsborging. Sindsdien worden libellen door het hele land heen langs vaste routes elke twee weken geteld, gemiddeld zo'n 125 duizend libellen per jaar.

Geen vroege vogels

Heeft u zich weleens afgevraagd waarom vlinders vanaf 10 uur geteld mogen worden en libellen pas vanaf 11 uur? Ook dat komt door de resultaten van het onderzoek uit 1996. Zowel uit de literatuur als uit het experiment in de Kromme Rade bleek dat libellen vóór 11 uur nog niet allemaal bij het water actief zijn. Sommige soorten gaan eerst nog wat jagen in de omgeving en zouden in de vroege ochtend dus gemist worden.

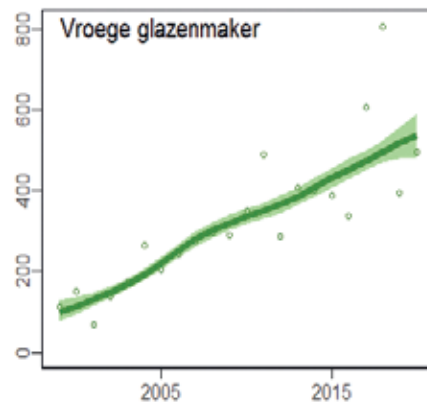
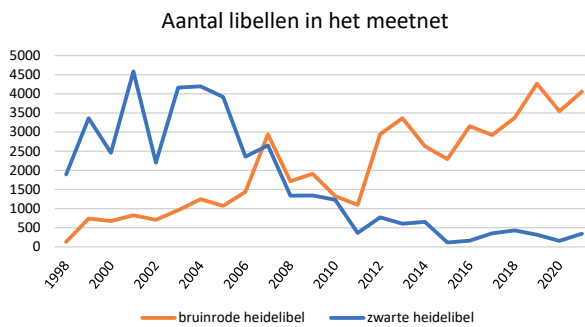
Meestgetelde soorten

De meestgetelde libel – ruim een miljoen keer – in 25 jaar meetnet is de watersnuffel. De eerste jaren was dit overduidelijk de talrijkste soort op de routes, maar tegenwoordig is er jaarlijks een strijd tussen het lantaarntje en de azuurwaterjuffer om de eerste plaats. Van de 'echte' libellen is de viervlek de meestgetelde soort. Viervlekken kunnen dan ook met enorme aantallen tegelijk waargenomen worden. Wat opvalt, is de derde plek bij de echte libellen. Vijf jaar geleden stond hier nog de zwarte heidelibel. Nu

Meestgetelde soorten		
Juffertjes		
1	watersnuffel	1.008.500
2	lantaarntje	455.610
3	azuurwaterjuffer	384.066
Echte libellen		
1	viervlek	172.633
2	gewone oeverlibel	71.594
3	bruinrode heidelibel	49.374

Zwarte heidelibbel.

Populatiestrend van de vroege glazenmaker.

Aantallen zwarte en bruinrode heidelibellen die geteld zijn op de routes in het libellenmeetnet per jaar.

is die verdrongen door de bruinrode heidelibbel. Dit illustreert heel duidelijk de huidige situatie: zuidelijke soorten, waaronder de bruinrode heidelibbel, nemen steeds meer toe, terwijl vensoorten zoals de zwarte heidelibbel en watersnuffel afnemen. In de grafiek is te zien dat tot en met 2006 de zwarte heidelibbel in veel grotere aantallen werd geteld dan de bruinrode. Tussen 2007 en 2010 gingen de soorten ongeveer gelijk op, daarna nam de bruinrode heidelibbel het volledig over.

Feitjes

- In totaal hebben libellentellers 13.804 km gelopen, gemiddeld 244 meter per telling.
- Er zijn inmiddels 56.530 libellentellingen verricht, bijna 2400 per jaar.
- Er zijn tot nu toe bijna 3 miljoen libellen geteld, gemiddeld 54 per telling.

Trends

De libellentellingen worden jaarlijks door het CBS geanalyseerd. Hieruit worden populatiestrends berekend per soort en per groep van soorten. Deze gegevens staan aan de basis van veel van ons werk. We zetten één voorbeeld in de schijnwerpers. En hoewel er best wat zorgenkindjes onder de libellen zijn, kiezen we nu voor een successoort: de vroege glazenmaker. Bij een jubileum horen ten slotte vrolijke gezichten!

De vroege glazenmaker was vroeger vrij zeldzaam, maar heeft geprofiteerd van verbeterde waterkwaliteit, beter beheer en klimaatverandering. Waar hij vroeger vooral in laagveengebieden te vinden was, kan hij nu in vrijwel het hele land aangetroffen worden in allerlei schone stilstaande en langzaam stromende wateren met een goed ontwikkelde verlandings- en oevervegetatie. Veel tellers zullen wel herkennen dat zij de vroege glazenmaker steeds meer op hun route aantreffen.

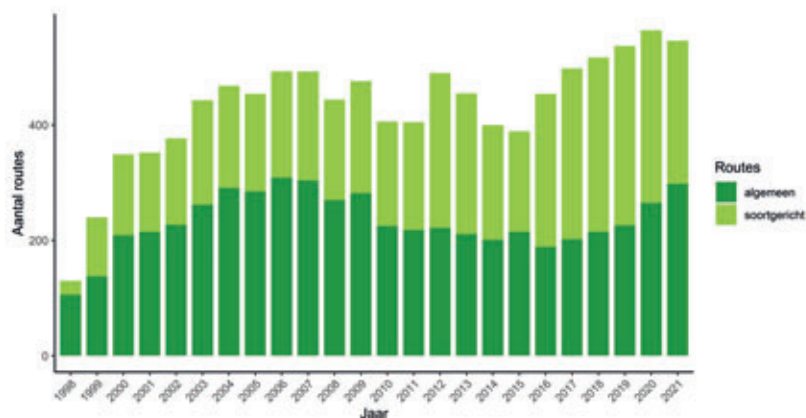

Het Hondeven is met 39 soorten de meest soortenrijke libellenroute.

Routes

In totaal zijn er in de hele periode iets meer dan 1700 routes geteld. Daarvan zijn er op dit moment zo'n 550 actief. Er zijn drie routes die al vanaf het begin van het meetnet meedraaien en jaarlijks geteld zijn. Dat zijn twee routes in de Leemputten bij Staverden en één in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Allebei prachtige gebieden met veel soorten: in de Leemputten zijn 35 soorten gezien en in de Waterleidingduinen 24. Ter vergelijking: het gemiddeld aantal soorten op een route is 16. De absolute topper is route Hondeven in Twente met 39 soorten. Deze route is inmiddels tien jaar geteld. Het meest soortenrijke jaar was 2018, toen werden er 32 soorten gevonden.

Aantal libellenroutes per jaar.

Wilt u meedoen?

Een route lopen in het meetnet libellen en zo bijdragen aan het onderzoek naar libellen is eenvoudig:

- Bij voorkeur kiest u een locatie dicht bij uw huis of werk, bijvoorbeeld waar u de hond uitlaat of in de pauze uw wandeling maakt.
- Het tellen van een route kost ongeveer 20 minuten.
- De route wordt tweewekelijks geteld.
- Tellen kan alleen met mooi weer.
- Het telseizoen loopt van 1 mei tot en met 30 september.

Voelt u ervoor om een libellenroute te gaan tellen, neem dan contact met ons op via meetnet@vlinderstichting.nl.

Hulde

Voor het berekenen van trends zijn lange reeksen het meest waardevol. Hoe langer een route wordt geteld, hoe meer de gegevens ons kunnen vertellen. Hulde dus aan al onze trouwe tellers die al vijf, tien, vijftien, twintig of zelf meer jaren tellen!

